

CONEXIUNI ALE FINANȚĂRII APĂRĂRII ÎN CONTEXT MONDIAL

Conf. univ. Dr. Elena Doval*

Abstract

The problem of financing national defense facing NATO and its member countries becomes, in the current global context, a change management problem. This paper analyses the financing of defense from the point of view of defense weapons, ammunition and equipment acquisitions. Following a presentation of the world tendencies in defense financing, the paper provides a short analysis of the world defense and security expenditures. This paper also proposes a matrix-type model in order to highlight the changes in the defense expenditures management.

Cuvinte cheie: costuri, achiziții, eficiență, buget, fonduri financiare

Tendinte mondiale în domeniul financiar al apărării

Acțiunile militare la scară mondială, precum și evenimentul din 11 septembrie din SUA, au determinat schimbări majore în politicile financiare de apărare în cadrul NATO și a țărilor membre. După războiul rece, caracteristicile principale ale sistemului financiar de apărare în lume și domeniile aflate în strânsă corelație cu acesta, au fost de:

- Reducerea continuă a cheltuielilor naționale cu apărarea;
- Industria de apărare din Europa a devenit de o anvergură mult redusă față de SUA, decalajul fiind semnificativ;
- Închiderea unor piețe de tranzacționare a armelor, munițiilor și a echipamentelor de război, datorită creșterii cotei de piață a unui număr restrâns de producători (tabel 1). Ponderea celor 10 mari producători reprezintă 61,5% din piața mondială

* Universitatea *Spiru Haret*, Facultatea de Management, cadru didactic asociat invitat al Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, București

față de 1990 când reprezenta 37%. De altfel, cota cea mai mare o reprezintă SUA pentru că Guvernul SUA a luat măsuri serioase de protecție. Numai 2% din vânzările Pentagonului au fost pe piața externă, din care jumătate către Anglia. Firmele rămase pe piață sunt majoritatea conectate ca subfurnizori la cele americane;

- Creșterea inovării și implementarea continuă a noilor tehnologii în apărare și securitate;
- Schimbări în activitățile de procurare (aprovizionare), datorită apariției unei multitudini de furnizori și implementării în unele țări a sistemului de achiziții electronice. Continuă, însă ca procedurile de achiziții să fie diferite (Franța, Anglia etc.) și să nu aibă succes programele colaborative, astfel că Europa rămâne fragmentată;
- Lipsa unui voinețe politice la nivelul UE, întrucât UE a avut alte priorități decât consolidarea industriei de apărare (lărgirea UE, implementarea Euro). Dacă Europa și-ar fi consolidat baza tehnică a apărării la nivelul SUA se estimează că efectele ar fi fost reducerea numărului de producători de echipamente de apărare de la 43 la 14 și ar fi fost urmată de reducerea a cca 600.000 de locuri de muncă.

Tabel 1- Top 10 al furnizorilor de armament în lume în 2003

Nr.crt.	Furnizor de echipamente militare	Cheltuieli cu apărarea Mld. USD
1	Lockheed Martin U.S.	30.097
2	Boeing U.S	27.360
3	Northrop Grumman U.S.	18.700
4	BAE Systems U.K.	17.159
5	Raytheon U.S.	16.896
6	General Dynamics U.S	12.782
7	Thales France	8.476
8	EADS Netherlands	8.037
9	Finmeccanica Italy	5.896
10	United Technologies U.S	5.300
	Total	150.703

Sursa; Defence News, 2003

O altă caracteristică care are tendințe pe termen lung este constituirea de alianțe strategice, prin participarea în consorții internaționale. De exemplu, Boeing a cumpărat 35% din Aero Vodochody (Republica Cehă), Thales a investit în Samsung (Korea de Sud), Dassault, EADS, Snecma și Thales în consorțiu au cumpărat 20% din acțiunile producătorului de avioane Embraer (Brasilia),

România duce tratative de privatizare a IAR Ghimbav cu un mare producător din UE sau SUA etc. Ideea este de a comasa capitalurile și resursele pentru a face activitățile mai eficiente din punctual de vedere al costurilor și de a păstra capabilitățile strategice la nivelul furnizorilor de armament. În Europa, acest mod de colaborare a constituit primul pas spre integrarea afacerilor pe termen lung. O serie de alianțe pot fi date ca exemplu: Patria (Finlanda), Saab (Suedia) și Raufoss (Norvegia) au fuzionat în afacerea cu muniții și au format Nammo, sau mai recent s-au format aranjamente sau sunt în fază de constituire Thomson-Marconi Sonar, Agusta-Westland, Alenia Marconi Systems, Astrium care să faciliteze fuziune resurselor. De asemenea, pot fi exemplificate colaborări în abordarea producției și ofertei pentru achiziții, astfel: Eurofighter Typhoon (Germania, Italia, Spania și Anglia au concentrate eforturile pentru realizarea avionului combat multi-rol), Horizon (o societate mixtă franco-italiană pentru crearea unei noi generații de frigate), Franța, Germania și Italia au format o organizație în realizarea de armament (OCCAR) pentru creșterea eficienței.

Pe termen lung, în perioada următoare războiului din Golf au fost stabilite la nivelul NATO ținte strategice care au vizat:

- Maximizarea valorii piețelor de apărare naționale;
- Investiții în capabilități strategice adecvate și parteneriate
- Dezvoltarea piețelor internaționale, în special în strânsă legătura cu SUA;
- Securizarea economiilor de scară și scop în industria care descurajează integrarea;
- Realizarea balansului între participarea la furnizarea tehnologiilor și producție în lanțul valorii.

Se pare că se vor dezvolta două tendințe extreme în perioada următoare: pe de o parte SUA va domina complet furnizarea de armament în lume și va dicta când și unde să fie folosite, iar pe de altă parte tehnologia de apărare se va dezvolta și va migra liber, astfel că nici o națiune nu va avea capabilitatea completă de a susține un război fără sprijinul aliaților săi.

Cheltuielile cu apărarea și securitatea în lume

După 11 septembrie 2005, conjunctura mondială a suferit schimbări. Datorită conflictelor regionale asociate cu terorismul ca factori dominanți în planificarea securității. Cheltuielile pentru apărare sunt ajustate și bugetul a devenit mai flexibil pentru a răspunde cerințelor logisticii și forțelor mobile necesare. Criza s-a întins în diferite zone ale lumii (Kosovo, Macedonia, Sierra Leone, Timorul de Est, Afganistan, Republica Congo și Irak). Securitatea globală a devenit incertă și cere forțe de apărare și ca urmare creșterea finanțării.

Cheltuielile cu apărarea au crescut și cresc continuu în țările care reprezintă mari puteri militare. Primele cinci țări din lume din top 10 al cheltuielilor pentru apărare (tabel 2) sunt SUA, Japonia, Anglia, Franța și China, care reprezintă 64% din cheltuielile mondiale în 2003. Oricum SUA ocupă detașat primul loc cu 47 % din cheltuielile mondiale (417 miliarde USD în 2003). În perioada următoare, SUA a crescut cheltuielile în timp ce în Europa acestea scad. Numai în 2005 Congresul SUA a aprobat creșterea cu 25% a bugetului Pentagonului.

Tabel 2- Top 10 al cheltuielilor pentru apărare în lume în 2003

Poziția În top	Țara	Cheltuieli Miliarde USD	Cheltuieli per capita USD	Pondere în total cheltuieli %
1	SUA	417,4	1419	47
2	Japonia	46,9	367	5
3	Anglia	37,1	627	4
4	Franța	35,0	583	4
5	China	32,8	25	4
6	Germania	27,2	329	3
7	Italia	20,8	362	2
8	Iran	19,2	279	2
9	Arabia Saudită	19,1	789	2
10	Korea de Sud	13,9	292	2
	Total	669,2		

. Sursa: SIPRI, 2005

În Europa descreșterea se datorează unor factori generali, și anume:

- Strategia militară europeană

Strategia europeană tinde spre economii în cheltuielile cu apărarea și securitate prin cooperare și alianțe industriale, în cercetare și operații militare. Se preconizează o reducere anuală a costurilor de 6 miliarde lire sterline prin cooperare în dezvoltarea și achiziția echipamentelor militare..

- Divergențe între strategia europeană și cea a SUA

Viziunea SUA până în 2020 este axată pe dominare totală definită ca “abilitatea de operare singură sau cu aliați pentru a înfrânge orice adversar și a controla orice situație în cadrul operațiilor militare”. Europa a acceptat coaliția pentru a-și completa lipsurile în resursele și capacitățile strategice în domeniul logisticii, comunicațiilor și transportului prin cooperare industrială și militară.

- Creșterea investițiilor americane

Tehnologiile noi implementate în echipamentele de apărare și război au mărit discrepanța dintre cheltuielile SUA și a țărilor aliate NATO. Infrastructura operațională (comandă, control, comunicații, computere, informații, survolare, recunoaștere) nu vor putea fi eficiente fără transferul de tehnologie din SUA în cadrul forțelor aliate.

- Creșterea utilizării finanțării comerciale

Finanțarea comercială este în creștere ca efect al privatizării întreprinderilor militare din noile membre NATO ca Polonia și România, dar și SUA reconsideră structura contractorului guvernamental GoCo. Noi principii, ale pieței libere sunt aplicate și în domeniul militar, astfel că eficiența investițiilor și alți indicatori de eficiență a proiectelor cresc în importanță.

Managementul schimbării la nivelul NATO conduce la realizarea unui echilibru, succint ilustrat în fig.1.

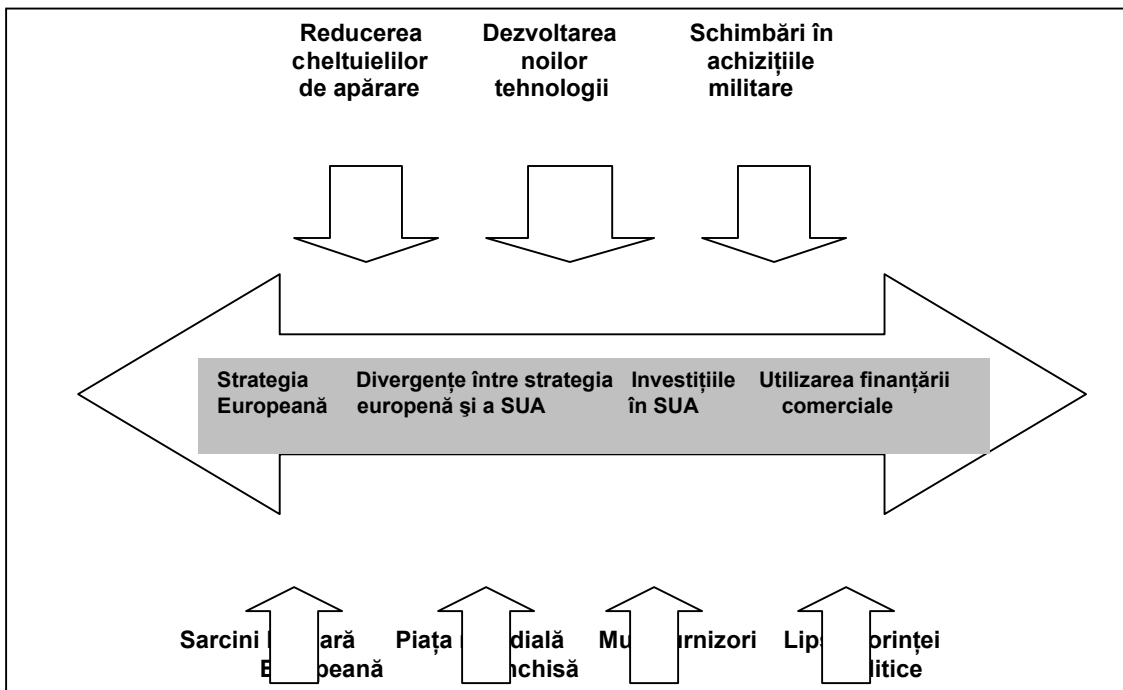

Fig. 1. Diagrama câmpului de forțe (adaptată după Lewin, 1951) la nivel NATO

În scopul evaluării evoluției cheltuielilor militare pe categorii de cheltuieli și operații se poate utiliza un instrument al managementului strategic de forma unei matrici (fig.2). Coordonatele matricii sunt: presiunea cheltuielilor în corelație cu presiunea securității. În fig. 2 se prezintă un exemplu privind poziționarea diferitelor grupe de cheltuieli în corelație cu presiunea securității la nivelul NATO (date 2005).

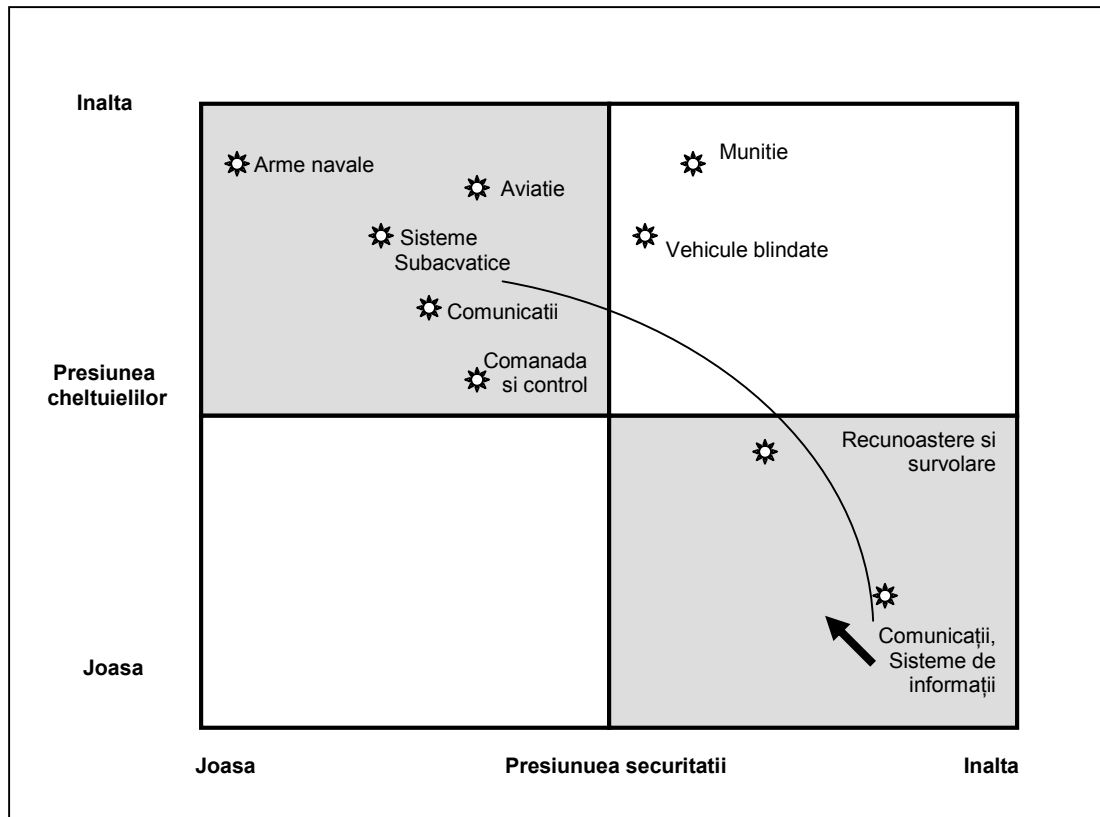

Fig. 2. Matricea Cheltuieli/Securitate națională

Privatizarea întreprinderilor militare implică și posibilitatea listării lor la bursă, ceea ce poate conduce la rezolvarea unei părți în finanțarea investițiilor în noi tehnologii militare. Finanțarea privată a investițiilor în apărare este luată în considerare din ce în ce mai mult, atâta timp cât nu prejudiciază operațiunile militare, având ca scop înlocuirea echipamentelor și achiziția altora noi, planuri de finanțare prin leasing și testări și service, care au efect utilizarea eficientă a resurselor.

Concluzii

Analiza realizată relevă tendința generală de descreștere continuă a cheltuielilor pentru apărare în țările Europei și în unele țări din Asia (China, Korea de Sud).

SUA este dominantă în industria militară și tinde spre creșterea investițiilor în noi tehnologii și a bugetului de securitate. Transferul de tehnologie dinspre SUA spre Europa și continuarea cooperării prin alianțe în achiziții și producție conduce la o reducere eficientă a cheltuielilor de apărare în Europa.

Modelul matricial de analiză poate fi relevant în managementul strategic al apărării din România.

Bibliografie

1. Doval E., *Analiza strategică a mediului concurențial*, Editura Fundației României de Măine, București, 2003;
2. Doval E., *Managementul schimbării organizaționale în context internațional*, Editura Infomarket, Brașov, 2005;
3. Doval E., *Previziunea economică în managementul firmei*, Ed. A 2-a, Editura Fundației României de Măine, București, 2006;
4. Grant R.M., *Contemporary Strategy Analysis*, Blackwell Publisher Ltd, Oxford, 1998;
5. Johnson G., Scholes K., *Exploring Corporate Strategy*, the fourth edition, Prentice Hall Europe, Hemel Hempstead, 2001;
6. PriceWaterHouseCouters, *The Defence Industry in 21st Century*, www.ncmahq.org/docs
7. www.lankachronicle.com/ad1/bookone/b1p14.html
8. http://www.singleimage.co.uk/index.php?option=com_content&task=view&id=5&Itemid